

Quae est ista, quae ascendit quasi aurora

(kázání na den Nanebevzetí, S93)

Quae est ista, quae ascendit quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol? Tato slova stojí v Knize lásky¹ [a znamenají]: Kdo je tato, jež vystupuje jako jitřenka, krásná jak měsíc, vybraná jako slunce?

Na těchto slovech se nám ozřejmuje trojí důstojnost Naší Paní.

První je její narození. Na ně poukazují slova „vystupuje jako jitřenka“. Druhou důstojností [je] její svatý život na zemi, a na ten se poukazuje [slovy]: „krásná jak měsíc, Třetím důstojstvím, jež má, je, že je matkou boží, a na tu se poukazuje, když [se tu] praví „vybraná jako slunce“.

První, že se přirovnává k jitřence, chápu ve dvojitým významu: za prvé, že jitřenka má v sobě světlo i temnotu, a za druhé, že [jitřenka] znamená konec noci a začátek dne.

[A] to označuje narození Naší Paní, které bylo koncem bēd a začátkem radosti pro dávné otce, neboť v jejich době nemohli učinit nic, co by je přivedlo do nebe. Ale nyní stačí našemu Pánu maličko; dá své království čistému srdci za doušek chladné vody a s tím se spokojí. Proto praví Kristus: Blažení jsou ti, kdo jsou čistého srdce. Neříká: ti, kdo se velmi postí a činí veliké skutky. Svatý Bernard říká, že kdyby Bůh dal, abychom tolik toužili po narození našeho Pána, jako po něm toužili staří otcové, že by k němu [skutečně] došlo, ovšem vše, co je tělesné, působí větší rozkoš, když si to přejeme, nežli když je to tady. Ale s duchovními věcmi tomu tak není – ty působí větší rozkoš svou přítomností, nežli když si je člověk přeje. [A] když člověk pomyslí na [onu nezměrnou] touhu dávných otců, plakal by.

[A] to druhé je ještě vznešenější. To poukazuje na zrození Naší Paní, takové, jako když jitřenka má v sobě jak světlo i temno. To poukazuje na to, že Naše Paní byla počata v hříchu, s tělem i duší společně [zatíženými] dědičným hříchem a teprve potom byla Duchem svatým očištěna a narodila se [už jako] svatá. Proto oslavujeme její narození.² Na tom se nám ukazuje dokonalá láska našeho Pána, neboť nikdy nestvořil čistší bytost, jež by byla tak vznešená, ale přesto ji nechtěl učinit tak dokonalou, aby se s ní duše láskou nemohla sjednotit. Bůh chce totiž, aby duše neprohlédla a neuslyšela, co Bůh je, nechce však, aby jí bylo cokoli milejšího nežli on, neboť ji stvořil pro sjednocení [s ním].

I když svěřil pravdu [svému]stvoření³, není to ve skutečnosti pravda sama, neboť Bůh je pravda sama. Ale v jistém smyslu je pravda i ve stvořeném, například, že šest je více než dva a podobně. A duše přirozeně hledá pravdu. Když nenalezne nic stvořeného, co by bylo pravdou samo v sobě, nespočine. Proto naše Paní říká: „Hledala jsem spočinutí ve všem a spočinula v dědictví mého pána Boha.“ I Noe vyslal z archy holubici po potopě, zdali by někde nalezla spočinutí. Ale ona nenalezla, na čem by nohou spočinula. A to je obraz každé rozumné duše, která nenalézá, že by kde na stvoření spočívala opravdová pravda. Proto se vrací zpět k Tvůrci jako holubice do archy; neboť v Knize lásky se duše [také] nazývá holubicí.

Duše přirozeně nemiluje nic než dobré. Proto říkám, a je to pravda: Ať se každý pokusí pohřžít do svého srdce a porozumět mu; shledá, že si neoblíbí noc, nežli dokonalé dobro. Proto nedal Bůh

1 Takto nazývá Eckhart biblickou Píseň písní; viz i níže

2 význam zřejmě je: Tedy proto máme (v kalendáři) svátek jejího Narození (8.září).

3 Poněkud nejasný obrat, snad může souviset s Ž85,11, nebo s Aristotelským výměrem pravdy, jako *Adaequatio intellectus ad rem*.

dokonalé dobra žádnému stvoření. Kdyby duše našla dokonalé dobro u stvoření, sjednotila by se s ním. Bůh ví dobře, že láska je sjednocující síla; to, co zplna miluje, s tím se sjednocuje. A to nedal Bůh žádnému stvoření, neboť láska uvádí člověka mimo sebe a podřizuje tomu, co miluje. Proto byla duše svaté Maří Magdalény více u mrtvého těla našeho pána Ježíše Krista nežli v ní samé. Proto zapoměla vše, co předtím slyšela. Svatý Augustin říká, že duše je více tím, co miluje, nežli tím, co jí dává život. A svatý Pavel praví: „Žiji a přece nežiji, Kristus žije ve mně.“ Všechno tvorstvo volá na člověka: „Hledáš pravdu a dobro, ale to my nejsme. Hledej Boha, on je obojí – pravda i dobro.“ Proto říká svatý Augustin: „Hledejte, co hledáte, ale ne tam, kde hledáte.“ A v jiné knize říká, že má člověk zalíbení v hříchu a těší se z něho. Ale když to převrátí naruby [v pořadí], nalezne obojí v Bohu.⁴ Člověk hledá [všude a] ve všem blažený život a světlo radosti. To nemá úplně a dostatečně [v sobě] žádné stvoření a každé odkazuje k [nějakému] dalšímu. Dostatek oděvu není dostatkem pokrmu ani [dostatkem] nápoje.

[Takže] místo tohoto všeho hledejme dokonalou štědrost našeho Pána. Proto říká svatý Augustin: „Hledejte, co hledáte, ale ne tam, kde hledáte.“ Neboť u Boha je naprostá dokonalost všeho stvoření. A kdyby u Boha nebyla plná dokonalost veškerého stvoření, nemohla by duše nikdy mít u Boha plné uspokojení ani spočinutí. Proto, ježto chce mít duše u Boha plnou dokonalost, kdyby byla taková dokonalost vně u stvoření, chtěla by ji také mít, odmítla by tedy vyšší pro nižší a nesla by trest. Svatý Augustin praví, že je velká pošetilost že je duše bez toho, který je všude, a že je bez toho, bez něhož nemůže nic existovat, a že nemiluje toho, bez něhož by vůbec nemohla milovat.

Pronesu výrok, a je pravdivý: že totiž Bůh nemůže sama sebe duši upřít, tak jako se nemůže zbavit sama sebe. A nakolik ho [duše] dokáže poznat a je mu rovná v přijímání, natolik se jí musí dát v přirozené moudrosti; a to [platí pro] každé stvoření [, že se mu dá], nakolik ho dokáže přijmout. To se ukáže na podobnosti: Stojím tady; a kdyby přede mnou přidrželi kolik chcete zrcadel, moje podoba by se musela odrážet ve všech zrcadlech. Nemohl bych se tomu bránit, právě tak, jako se nedokáži zbavit sám sebe [a své podoby]. A čím je zrcadlo jasnější, tím dokonalejší obraz se v něm zjevuje. Tak může člověk vpravdě seznat jeho přebývání ve všem tvorstvu. Proto říká svatý Augustin: „Ty staré a přitom nové dobro; jak dlouho trvalo, než jsem tě našel! Staré, protože jsi věčný, nové, protože stále žádoucí.“ A svatý Augustin také říká: „Hledal jsem tě, a shledal jsem, že jsem daleko od tebe, v zemi nepodobného; ne úplně daleko, protože ty jsi všude, a také ne, že bych byl před tebou skrytý, protože ty víš všechno, ale to já jsem se skryl do nepodobnosti, abych tě nepoznal.“ To je to první – že naše Paní „vzešla jako jitřenka“.

Druhé: krásná jak měsíc. Z dvojího důvodu přirovnává [svatopisec] naši Paní k měsíci. Že je nejnížší planetou a nejmenší, až na jednu, která je ještě menší. Ta značí našeho pána Ježíše Krista, který byl po Marii nejmenší svou pokorou. Svatý Bernard říká: „Čistota naší Paní se Bohu sice zalíbila, ale matkou boží se stala z pokory.“ A druhým [důvodem] je, že měsíc svítí více než ostatní hvězdy. To je tím, že je nejnížší z planet. To je obrazem dokonalého milosrdenství naší Paní, neboť kdykoli měsíce přibývá, jsou všichni tvorové živější a silnější, nežli jaké je zastihujeme, když měsíce ubývá. A se zemí je tomu stejně. Ta je nejmenší a nejnížší mezi prvky, protože je mezi nimi všemi desetinásobný poměr, [země]k vodě, [té] ke vzduchu [a toho] k ohni. Proto se vznáší země uprostřed nebe, protože síla všech hvězd se spojuje v ostatních elementech a prochází jimi; ovšem k zemi se poutá síla hvězd obzvláště pro její stabilitu, neboť neobíhá jako druhé prvky. Proto síla světla vyvolává na zemi

⁴ Tedy, když nebude nejdříve hledat hřích, aby mu poskytl potěšení, ale bude hledat rovnou útěchu. – pozn. překl

neuvěřitelné věci. A tak je tomu i s naší Paní: obdržela veškerou dokonalost, jakou kdy Bůh mohl vložit do stvoření.

Tak také vyložme pomocí podobenství, s jakými lidmi je Bůh. To se pozná po dvojím – pravé pokoře a milosrdenství. Když se nějaký člověk domnívá, že je pokorný, ten je toho dalek. Když [však] se člověk pokládá za nejnižšího a nejopovrženějšího mezi tvory, pak ten člověk dostane, co dobrota a dokonalost našeho Boha působí mezi tvory. Druhé je milosrdenství a to se pozná podle soucitu: když jednoho člověka bolí oko, mě nebolí, protože není mé. Protože mě bolí natolik, nakolik jsem s ním sjednocen. Ale jsem-li spíše našeho Pána nežli sám svůj a bolí mne oko, přesto mě nebolí. Proč? Není mé. A tak je tomu se vším, co mě může vzrušit; nevzruší mě, protože to není mé. Proto říká svatý Augustin: Náš Pán ukazuje, že má větší radost z naší blaženosti, než jakou můžeme mít sami, a větší bolest z našeho trápení, nežli my sami.

Třetí důstojnost naší Paní se ukazuje v tom, když [se tam] říká: „vybranější než slunce“, Slunce je totiž nádobou světla, není samo světlem, ovšem má v sobě světlo a rozlévá ho po všem stvoření, neboť žádné stvoření by se nemohlo zrodit ani plně uskutečnit beze světla. V noci sice [slunce] nesvítí, to vydává světlo hvězdám. Proto se nazývá první svítilnou, že koná veliké věci v drahokamech a některých jiných věcech na zemi, takže člověk zří sílu božího díla v kamenech. A tak je tomu také s naší Paní. Ona je nádobou světla, neboť nám přinesla na svět světlo.

Abychom byli osvíceni a naplněni božským světlem, nám pomoz Bůh, pravé světlo. Amen